

Виступ Віктора Мироненка на урочистостях у НКЦ України у Москві 22 січня 2020 року узв'язу із Днем Соборності України.

У перебігу історичних подій є такі, які можна назвати доленосними, які креслили політичні парадигми, що вже не могли бути зміненими ніякими обставинами, які знову і знову голосно заявляли про себе кожного разу, коли історія виводила Україну на чергове перехрестя шляхів у майбутнє.

Однією з таких подій, була так звана Злука, що відзначається українським народом сьогодні як День Соборності України. Це день, коли об'єдналися дві щойно утворені і проголошені українські республіки - Наддніпрянської Народної і Західної Народної

Сталося це 22 січня 1919 р. у Києві, і цей день з усіма підставами можна вважати за день народження Першої української республіки..

Ініціатори об'єднавчого руху — Українська Національна Рада та Директорія УНР — ще 1 грудня 1918 року у Фастові уклали Предвступний договір про наміри об'єднати населення і території обох утворень в одній державі. На ході цього руху позначався несприятливий перебіг воєнних дій.

Провід Західно-Української Народної Республіки, не встигнувши ратифікувати згадуваний Передвступний договір, змушений був переїхати зі Львова спочатку до Тернополя, а потім до Станіслава.

Саме там, 3 січня 1919 р., на першому ж засіданні УНРади була одностайно затверджена **Ухвала про Злуку ЗУ НР з УНР**.

Оцінюючи цей документ, **президент УНРади Є. Петрушевич**, зокрема, зазначив: *«Ухвалений закон залишиться в нашій історії одною з найкращих дат. По лінії з'єдинення не було між нами двох думок. Сьогоднішній крок піднесе дух і скріпить наші сили. Від сьогодні для нас існує одна Українська Народна Республіка. Нехай вона живе»*. [Кугутяк;1993:142].

Під впливом ухвали УНРади про злуку в багатьох містах і селах ЗУНР відбулися велелюдні урочистості, на яких західні українці принципово висловили свою волю щодо об'єднання українських земель.

Об'єднавчі настрої панували тоді повсюдно. «Наша радість сьогодні превелика і кажемо се без докору других і цілим серцем кличемо: Нехай живе вільна з'єдинена Українська Народна Республіка!», - говорилося у передовій статті «З'єдинена Україна», опублікованій львівською газетою «Вперед».

З метою урочистого нотифікування Ухвали УНРади від 3 січня 1919 р., завершення юридичного оформлення злуки двох республік, а також участі в роботі Трудового конгресу України до Києва було вивірено представницьку делегацію

ЗУНР на чолі з віце- президентом УНРади Л. Бачинським- всього 36 чоловік. Делегація прибула до столиці УНР 18 січня.

Наступного дня - 19 січня відбулася **урочиста нарада Директорії та Ради народних міністрів УНР**. Члени делегації вручили Директорії вірчу Грамоту УНРади про об'єднання Західно-Української Республіки з Великою Україною. Нарада схвалила акти соборності, у тому числі й текст Універсалу.

Прагнення до соборності зростало, охоплюючи найвіддаленіші українські землі, в тому числі й **Закарпаття**, яке на той час стало об'єктом агресії відразу кількох держав.

Це засвідчили **всенародні збори закарпатських українців, які відбулися в Хусті 21 січня 1919 р.**

22 січня 1919 р. Київ набув святкового вигляду. На будинках державних установ замайорили синьо-жовті прапори. Балкони будинків прикрасили килими й полотна з українськими вишиванками та малюнками. Триумфальну арку при вході з Володимирської вулиці на Софійський майдан прикрашало велике панно, а по боках - старовинні герби Наддніпрянської України й Галичини.

Під звуки оркестрів сюди почали підходити українські військові підрозділи, студенти й учні, численні делегації різних установ і відомств. З усіх київських церков прибули хори. Зібралось багато людей, які заповнили весь майдан і навіть прилегли до нього вулиці.

Рівно опівдні урочистості розпочалися промовою голови делегації ЗУНР, віце-президента УНРади Л. Бачинського, який, зокрема, сказав:

«На цій історичній площі столичного города Києва стаємо оце ми, законні й вільними голосами нашого народу обрані представники Західної України, а саме Галичини, Буковини і Закарпатської Русі, та доносимо Вам, і запевняємо прилюдно перед усім народом України, перед усім світом і перед лицем історії, що ми, український нарід західноукраїнських земель, будучи одною за Володимира Великого і Ярослава Мудрого, а до якої стреміли наші великі гетьмани - Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко та Іван Мазепа. Відсьогодні Західна Україна лучиться в одне нерозривне тіло, в Соборну й Суверенну Державу»[Стахів;1963: 53-54].

Потім Л. Цегельський зачитав вірчу Грамоту УНРади і Ради державних секретарів ЗУНР до Директорії, в якій були подані акти, що вели до злуки, зокрема Ухвала УНРади від 3 січня 1919 р. про об'єднання ЗУНР і УНР. Щоб підкреслити присутнім представникам іноземних держав міжнародне значення даного акта, член західноукраїнської делегації Я. Олесницький прочитав його французькою мовою.

Л. Бачинський урочисто вручив прочитану грамоту Голові Директорії. Приймавши її, В. Винниченко привітав делегацію західних українців короткою промовою, в якій підкреслив історичне значення Акту Соборності.

Ф. Швець оголосив Універсал Директорії про злуку УНР і ЗУНР (Універсал соборності).

«Іменем Української Народньої Республіки Директорія оповіщає народ Український про велику подію в історії землі нашої Української.

3-го січня 1919 року в м. Станиславові Українська Національна Рада Західної Української Народньої Республіки, як виразник волі всіх українців бувшої Австро-Угорської імперії і як найвищий їхній законодавчий чинник, торжественно проголосила злуку Західної Української Народньої Республіки з Наддніпрянською Українською Народньою Республікою - в одноцільну суверенну Народню Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний крок західних братів наших, Директорія Української Народньої Республіки ухвалила тую злуку прийняти й здійснити на умовах, які зазначені в постанові Західної Української Народньої Республіки від 3-го січня 1919 року.

Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України - Західно-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина; Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна.

Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України.

Однині є єдина незалежна Українська Народня Республіка.

Однині народ український, визволений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднаними дружніми зусиллями всіх своїх, що сталася синів будувати нероздільну самостійну Державу Українську на благо і щастя всього її трудового люду».

Наступного дня, в перший же день своєї роботи, **Трудовий Конгрес України**, заслухавши й обговоривши акти соборності, з великим піднесенням схвалив їх. Ратифікувавши таким чином Універсал соборності, Конгрес надав йому законного юридичного характеру. Президент УНРади Є. Петрушевич незабаром був обраний до складу Директорії.

У статті «Дух віків», написаній по гарячому сліду події, С. Єфремов дав їй таку оцінку: *«Того дня оформлено і затверджено акт поєднання двох, досі порізнених частин України. Розпанахане од віків, переполовинене тіло національне зробило останній акт до того, щоб зростись не тільки духом - бо це давно вже зроблено, але і в політичних формах. Акт справді історичний. Він завершує довгу нашу попередню історію і zarazом сплужує думки - про те, що має бути. І знов виразно по залі проноситься дух історії».*

Однак об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу через низку причин не було доведене до кінця.

Практично Ухвала УНРади від 3 січня й Універсал Директорії від 22 січня 1919 р. лише задекларували проведення державного об'єднання в

майбутньому, що його мали закріпити Всеукраїнські Установчі збори, скликати які в тих умовах виявилось неможливим.

До того часу встановлювався подібний до конфедеративного державний зв'язок між двома українськими державними утвореннями з окремими урядами, системами державної адміністрації й збройними силами.

Ця організаційна окремішність зберіглася навіть тоді, коли територія ЗУНР була повністю окупована польськими військами, а її уряд, разом із армією, опинився на території, контрольованій безпосередньо Директорією.

2 грудня 1919 року представники УНР та Польщі у Варшаві підписали проект декларації, за яким УНР віддавала Польщі Холмщину, Полісся, Підляшшя, Західну Волинь, Східну Галичину.

Передостанні акти драми Першої української республіки на українських теренах теж були щільно пов'язані з ідеєю соборності.

[1] 4 грудня 1919 року офіційна дипломатична делегація ЗУНР (С. Витвицький, А. Горбачевський, М. Новаківський) заявила посольству УНР у Варшаві та уряду Польської Республіки про денонсацію урядом ЗУНР під керівництвом президента та диктатора ЗУНР Євгена Петрушевича Акту Злуки як протест проти таємних переговорів уряду УНР з урядом Польщі.

20 грудня 1919 року уповноважений диктатор Е. Петрушевич у Відні скликав у Відні засідання уряду ЗУНР, на якому прийняли рішення про одностороннє скасування Акту Злуки

І. Лисяк-Рудницький у статті «Українська Національна Рада й ідея соборності» зазначає: *«Соборність України, врочисто проголошена універсалом Директорії 22 січня 1919 р., в тій добі не дочекалася своєї повної практичної реалізації...»*[Лисяк-Рудницький; 1994: 271-272].

Обережна констатація загальновідомих фактів наповнюється в автора й конкретнішим змістом, коли він переходить до предметного аналізу «непереборних об'єктивних перешкод», що постали на шляху об'єднання, і мали своїм наслідком «...наявність двох українських стратегій, і дипломати, які могли між собою шукати зближення, але які не могли точно покриватися, бо в них були дві різні спрямованості: в галичан односторонньо антипольська, а в наддніпрянців односторонньо антимосковська.

До цього головного, засадничого моменту прилучався цілий ряд інших: чималі об'єктивні відмінності в соціальній структурі, в атмосфері побуту і громадській вихові між нашим Сходом і Заходом. Ці речі корінилися в довгій минувшині й тому годі їх було, навіть при обопільній найкращій волі, зліквідувати соборницькими деклараціями чи урядовим декретом»[Лисяк-Рудницький; 1994: 272].

Висновки.

1. **Акт Злуки був глибоко детермінований історично** і спирався на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Він став

могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх динамічної самоідентифікації, становлення нації. Ідея соборності українських земель набула державного статусу, в наступні десятиліття залишалась інтегральним чинником і чи не єдиним неконтроверсійним положенням програмних цілей усіх течій національно-визвольного руху.

2. **Акт Соборності надав завершеної форми самостійній українській державі**, сприяв подоланню рудиментів федералізму в ментальності національної політичної еліти.
3. **Історія допомагає тим, хто іде до неї за досвідом**, тим, хто здатний вчитись у неї. Але вона дуже не любить, коли хтось намагається зробити з неї прислужницю. А робиться це зазвичай шляхом вилучення з неї чогось, що комусь не подобається чи когось непокоїть. Вона дуже не любить коли її шматують собі на ризи, коли з її болю хтось робить собі свята.
4. Усім революціонерам, провідникам новоутворюваних спільнот і держав слід пам'ятати, що в них у цій справі буде багато супротивників, яких їм треба буде подолати. **А найнебезпечнішим супротивником будуть для них вони самі**. Після перших же перемог, обумовлених не стільки задоволенням тим, що їм вдалося зробити, скільки невдоволенням тим, що робилося до них, і тому дуже нетривких і ненадійних, їм дуже захочеться визнання і покори. Слід завжди пам'ятати, що наважчою і найважливішою перемогою будь якої революції була і буде перемога її провідників над самими собою, а для державотворчого процесу - не стати самоціллю.
5. Для здійснення будь яких реформ потрібні певні об'єктивні і суб'єктивні умови, а їхня успішність чи поразка визначаються великою кількістю різноманітних чинників. Це є загальновідомо. Та не так широко відомо те, що **вирішальними умовою і чинником, головним ресурсом будь якої революції є час**. Його не можна втрачати, бо втратившв його, ви ризикуєте втратити усе.